

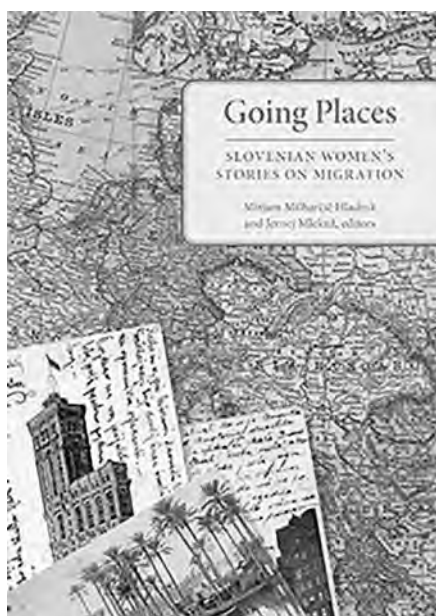
izzivih in načrtih za prihodnost. Raznoliki prispevki že na posvetu niso stremeli k skupnim sklepom, so pa vsekakor pokazali na željo po sodelovanju in izmenjavanju izkušenj v stroki. Že na samem posvetu so predstavitve v posameznih sklopih spodbudile

plodne razprave. Upamo, da bo tudi pričujoči zbornik z v njem zbranim gradivom uporabno čtivo in bo sprožil nova vprašanja oziroma spodbudil kreiranje novih idej za nadaljnje raziskave. Verjamemo, da bo sodelovanje med Slovenskim in Hrvaškim etnološkim

društvom v obliki posvetov in zbornikov prispevalo še k mnogim uspešnim izmenjavam rezultatov, znanj in izkušenj. Prav tako verjamemo tudi, da bo tokratni zbornik kljub svojemu nekoliko skromnejšemu obsegu ostal aktualen še nekaj let.

MIRJAM MILHARČIČ HLADNIK IN JERNEJ MLEKUŽ (UR.): *Going places: Slovenian women's stories on migration.*¹

University of Akron, Akron, Ohio 2014, 241 str.

Raziskave slovenskega izseljevanja so bogatejše za zbornik *Going places: Slovenian women's stories on migration*, ki je leta 2014 izšel pri založbi Univerze v Akronu v Ohiu, ZDA. Zbornik sta uredila Mirjam Milharčič Hladnik in Jernej Mlekuž, prinaša pa raziskave pripovedi in spominov žensk o njihovih izkušnjah izseljevanja iz Slovenije. Knjiga obravnava ženske emigracije iz Slovenije v ZDA, Argentino, Egipt,

italijanska mesta in sodobne emigracije v Bruselj. Glavni poudarek knjige je na pripovedih in spominih (pričevanja, življenjske zgodbe, družinsko dopisovanje, dnevniki itn.) žensk o migracijah iz domovine od konca 19. stoletja dalje ter o odnosih, ki so jih z bolj ali manj rednimi stiki ohranjale z domačimi. Knjiga obravnava migracije žensk v obdobju velikih družbeno-političnih sprememb od konca 19. stoletja dalje do časa po 2. svetovni vojni, le en prispevek pa obravnava sodobne migracije. V tem obdobju so Slovenijo pretresale dve svetovni vojni, ozemljske spremembe in več menjav političnih režimov. Najrazličnejše oblike migracij so bile ekonomska strategija preživljanja ter širša družbena realnost, v katero so bile močno vpete tudi ženske.

Knjiga je razdeljena na tri tematske sklope, vsak sklop pa sestavljata po dve poglavji. Prvi sklop gradi na družinskih korespondenčnih gradivih, v katerih so ubesedene migracijske izkušnje in prakse ohranjanja čustvenih povezav v transnacionalnem prostoru. V poglavju o slovenski nevesti v Clevelandu Mirjam Milharčič Hladnik predstavi izjemno bogato družinsko dopisovanje med ZDA, Primorsko in celo Argentino, s katerim obravnava osebno izkušnjo migracije v ZDA in

ohranjanja stikov s sorodniki prek pism. Sedem desetletij dopisovanja razkrije subjektivne izkušnje migracije ter trud za ohranjanje stika s tistimi, ki so ostali doma. To dolgo obdobje pokaže na nekatere kontinuitete (odnos do doma in družinske povezave), pa tudi na razumevanje družbenih in ekonomskih sprememb v domovini. Marjan Drnovšek prav tako obravnava družinsko dopisovanje, a v obrnjeni situaciji – predstavi dopisovanje med ženo, ki je ostala doma in skrbelo za družino, in možem, ki je svojo družino preživel sprva z delom v rudnikih v ZDA, po veliki gospodarski krizi pa na Nizozemskem. Oba avtorja odlično pokažeta na pogosto spregledan čustveni vidik migracijskih izkušenj in oporo, ki jo lahko člani družine nudijo drug drugemu tudi na velike razdalje.

Naslednji sklop obravnava delovne ženske migracije v Egiptu in Italiji in se z življenjskimi zgodbami posameznic dotakne tudi vprašanja spolnih vlog. Daša Koprivec obravnava t. i. aleksandrinke – dekleta, ki so v Egiptu delala kot gospodinjske pomočnice, varuške in dojilje. Avtorica ženske migracije v Egipt dobro vpne v družbeno-politične kontekste 20. stoletja. Migracija deklet pa je bila pogosto ključna za preživetje celotne družine in

¹ Urednika sta za knjigo prejela nagrado Odlični v znanosti 2015 – Humanistika – področje kulturologija (op. ur.).

* Jaka Repič, dr. etnologije, izr. prof. za področje kulturne antropologije, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana; jaka.repic@ff.uni-lj.si.

celo njihovih lastnih otrok, ki so ostali doma. Njihova vrnitev čez desetletja pa je zamajala tradicionalna razumevanja vlog ženske in matere. Podobno zaključí Jernej Mlekuž v poglavju o *diklah* v italijanskih mestih – tj. o mladih dekletih, ki so se iz ruralnih okolij Benečije in Furlanije preselila v mesta in delale kot gospodinje. Pri njih je šlo res po eni strani za ekonomske vzroke, a pri individualnih izkušnjah se opazi tudi željo po spremembi, po neodvisnosti in odhodu iz patriarhalnega družbenega okolja. Pri obeh poglavjih pa ostaja nekaj nepojasnjenih vprašanj, na primer njihove spolne izkušnje ali izkoriščanja.

Zadnji sklop življenjske izkušnje migrantk pokaže v malce drugačni luči. Saša Roškar in Tatiana Bajuk Senčar migrantke razumeta kot ženske, ki same usmerjajo svoje življenje in imajo tudi moč družbenega delovanja. Migracija ni le nekaj, v kar so ljudje prisiljeni zaradi težkih »zunanjih« razmer, temveč je vedno tudi osebna (in družinska) odločitev z najrazličnejšimi posledicami. Saša Roškar obravnava slamnarice, ki so se na začetku 20. stoletja v ZDA podale zaradi zaslužka, a so bile za razliko od mnogih drugih

migrantk izučene delavke. Migracije in dela v ZDA niso razumele le kot ekonomsko nujo, ampak tudi kot priložnost za izboljšanje življenja, umik iz domačega okolja in osamosvojitve od družbenih pričakovanj. Tatiana Bajuk Senčar za razliko od drugih poglavij, ki temeljijo pretežno na osebnih zgodovinskih virih, obravnava sodobno migracijo v Bruselj, ki se je pojavila z vstopom Slovenije v EU in zaposlovanjem v evropski birokraciji. Ugotavlja, da imajo sicer zelo različne zgodbe žensk skupni imenovalci v nekakšni »evropski« ali mednarodni izkušnji, ki jim je olajšala odločitev za migracijo. Zelo jasno pokaže, da so migracije po eni strani družbeni proces, po drugi pa temeljijo na osebnih izkušnjah in odločitvah ter tudi na osebni ravni odpirajo vprašanja identitete, integracije in transnacionalnih povezav.

Zbornik prinaša izredno zanimive in poglobljene predstavitve osebnih izkušenj migracij na osebni ravni in s tem razkriva subjektivne realnosti žensk z zelo različnimi osebnimi zgodbami, ki pa bi jih bralec še bolj razumel, če bi bile v analitičnem smislu močnejše vpete v zgodovinski in družbeno-politični

kontekst migracijskih procesov. Prek pripovedi o migracijah se namreč odpirajo vprašanja odnosov do domačih krajev, identitetnih sprememb, čustvenih in drugih povezav v transnacionalnem prostoru, pa tudi o družbenem odnosu do ženskih migracij in spolnih vlog, a te pripovedi včasih ostanejo v ne povsem dorečenem družbeno-političnem kontekstu. S poudarkom na ženskih izkušnjah skušajo avtorji presekatati pretežno moški oziroma prevladujoči pogled na migracije, ki je močnejši v nacionalni zgodovini, diskurzih o migraciji in celo v znanstvenem pisanju. Z najrazličnejšimi pripovedmi o migracijskih izkušnjah na najbolj osebni ravni se delo dotika zelo zanimivih vprašanj družbenih sprememb doma in v tujini, razmišljanj o nacionalnih identitetah, preživetvenih praksah, spremembah v razumevanju družbeno pogojenih spolnih vlog in osebnih odnosov v transnacionalnem prostoru. Knjiga bo vsekakor zanimiva za raziskovalce migracij, predvsem pa ženskih in spominskih študij, saj sodi v vse bogatejši korpus literature, ki postavlja v ospredje zelo osebne, celo čustvene ravni migracijskih izkušenj.